

Asuntolatoiminnan käsikirja toisen asteen ammatilliseen koulutukseen

Käsikirja on toimitettu Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisen ohjelmaan kuuluneessa Koulutuskeskus Sedun koordinoimassa Fiilistä asumiseen -hankkeessa.

5. päivitetty ja täydennetty versio 20.11.2018

arjenarkki.fi/hyvinvointia/asuntolatoiminnankasikirja

1. Sisällysluettelo

2.	Johdanto.....	3
3.	Keskeisiä käsitteitä	4
4.	Opiskelija-asuntolan toimintaa ohjaava ja siihen vaikuttava lainsäädäntö	5
5.	Opiskelija-asuntola osana opiskelijahuoltoa	6
6.	Opiskelija-asuntolan suunnitelmat ja asiakirjat	7
7.	Asuntolatoiminnan käytäntöjä ja tukimateriaalia toiminnan järjestämiseen.....	9
8.	Opiskelijoiden osallisuus asuntolatoiminnassa	10
9.	Turvallisuuden varmistaminen	11
10.	Menettely sääntöjen rikkomiseen ja asumisoikeuteen puuttumisessa	12
11.	Asuntolahenkilöstön työhyvinvointi	13
12.	Asuntolatoiminnan arviointi	14

Julkaisija

Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto, SAKU ry

Toimittaja

Ville Virtanen, hyvinvointihäärääjä, SAKU ry

2. Johdanto

Ammatillisten oppilaitosten asuntoloissa asuu 9 660 nuorta (OPH:n tilasto 23.11.2017). Opetushallituksen teettämien selvitysten mukaan (Vehviläinen 2012 ja 2015) mukaan opiskelija-asuntoloihin muutetaan yleisimmin vanhempien tai toisen vanhemman luota 51 – 200 km päästä.

Samojen selvitysten mukaan asuntoloissa asuvat opiskelijat kokevat tärkeimmiksi opiskelua tukeviksi palveluiksi ilta- ja yöhiljaisuuden sekä tuen saannin erilaisissa ongelmissa tai arjen asioissa. Asuntolapalveluista kaikkein tyytyväisimpiä ollaan asuntolaohjaajan läsnäoloon. Tärkeimpinä aiheellisina asioina asuntoloissa opiskelijat arvostavat internetyhteyttä, sisätilojen siisteyttä, nykyaikaisuutta ja rakennusten hyvää kuntoa.

Asuntolaselvitysten ja ammatillisen koulutuksen läpäisyyn liittyvän seurantatutkimuksen (Vehviläinen 2013) mukaan noin 30 prosenttia asuntoloissa asuvista opiskelijoista keskeyttäisi tai lopettaisi opinnot, jos asuntolapaikkaa ei olisi.

Läpäisyn tehostamisen ohjelman tilastollisen seurannan mukaan lukuvuonna 2013–2014 asuntoloissa asuvien opiskelijoiden keskeyttämisaste oli 4,4 prosenttia, kun se tutkimuksessa mukana olleiden koulutuksen järjestäjien kaikkien opiskelijoiden kohdalla oli 8,6 prosenttia.

Asuntolat ovat tärkeitä itsenäistymisen ja arjen taitojen opetteluun paikkoja nuorille ja merkittävä voimavara koulutuksen järjestäjän hyvinvoivan oppimisympäristön toteuttamisessa ja tutkintojen läpäisyn varmistamisessa. Asuntolarakennus yksin ei edistä opiskelijoiden opintoja tai yleistä hyvinvointia. Asuntola tulee nähdä kiinteänä osana oppimisympäristöä ja yhteisöllistä opiskeluhuoltoa. Ammattitaitoisen asuntolahenkilöstön, opiskeluhuoltoryhmien, opetushenkilöstön ja opiskelijan lähipiirin kanssa tehtävällä yhteistyöllä voidaan opiskelijaa tukea ja ohjata niin opinnoissa kuin itsenäistymiseen tarvittavissa arjen taidoissa.

Opiskelija-asuntoloiden kustannuksia tulisi tarkastella yhteiskunnallisesti koulumatka- ja asumistukien sekä opiskelijoille sosiaalitoimen kautta maksettavien kustannusten kanssa. Asuntola tulee nähdä investointina nuorten hyvinvointiin tilanteessa, jossa koulutusta ei voida tarjota kaikille kotipaikkakunnalla.

Tämä käsikirja toimii koulutuksen järjestäjien laadukkaana asuntolatoiminnan tarkistuslistana ja asuntolahenkilöstön perehdyttämisen sekä työnohjauksen välineenä. Käsikirjassa esitellään käytännössä hyväksi koettuja toimintamalleja. Käsikirjassa on mukana myös asuntolatoiminnan arvioinnin suositukset, jotka ovat osa laajempaa opiskeluhuvinvoinnin arviointikonaisuutta eli omavalvontaa.

Käsikirja on laadittu Opetushallituksen rahoittamassa Koulutuskeskus Sedun hallinnoimassa Fiilistä asumiseen 1-4 hankkeissa. Käsikirjan päivitys on laadittu osana SAKU ry:n Arjen arkki -palvelutoimintaa tukemaan koulutuksen järjestäjien asuntolatoimintaa ja sen kehittämistä.

3. Keskeisiä käsitteitä

Opiskelija-asuntolalla tarkoitetaan yhteisasumiseen tarkoitettua rakennusta, jossa asukkailla on yhteiset keittiö-, oleskelu- ja/ tai saniteettitilat. Tämän tyyppisessä asuntolassa ei yleensä ole varsinaisia asuinhuoneistoja.

Koulutuksen järjestäjän osoittamassa asuntolassa asuminen on opintososiaalisena etuna sidoksissa opiskelupaikkaan. Asuntolapaikat ovat aina määräaikaista, yleensä lukuvuodeksi kerrallaan myönnettyjä. Viikonloppuisin asuntoloissa asutaan vain erityisistä syistä saadulla luvalla.

Asuminen on opiskelijalle maksutonta, mutta koulutuksen järjestäjä voi periä avainpantin asumisjakson ajaksi. Aiheutetuista vahingoista tai siivouksen laiminlyönnistä koulutuksen järjestäjälle syntyvien kulujen korvausmenettelyt on kuvattu luvussa 8.

Asuntolaohjaajalla tarkoitetaan tässä käsikirjassa henkilöä, joka työskentelee asuntolassa vastaten turvallisuutta, terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykyä edistävän asuntolatoiminnan toteutumisesta.

Hyvinvoiva oppimisympäristö tarkoittaa ammatillisen koulutuksen järjestämisen tarkastelua terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta. Hyvinvoivan oppimisympäristön mallissa on määritelty terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen keskeiset toimenpiteet johtamisen, opetuksen järjestämisen, opetuksen sisältöjen ja opetuksen tukipalvelujen toteuttamisessa. Koulutuksen järjestäjän on suositeltavaa kirjata omat hyvinvoinnin edistämisen toimintaperiaatteet opetussuunnitelman yhteiseen osaan tai opetussuunnitelmien johdantoihin.

Asuntolatoiminta on tärkeä osa hyvinvoivaa oppimisympäristöä. Asuntolatoiminnalla voidaan merkittävästi vaikuttaa nuorten terveyttä ja hyvinvointia edistävien elämäntapojen omaksumiseen omassa arjessa.

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhuolto jaetaan yhteisölliseen ja yksilölliseen opiskeluhuoltoon.

Asuntolatoiminta on keskeinen osa koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen opiskeluhuoltoa. Opiskeluhuollon kokonaisuus on kuvattu erillisessä opiskeluhuollon käsikirjassa.

4. Opiskelija-asuntolan toimintaa ohjaava ja siihen vaikuttava lainsäädäntö

Koulutuksen järjestäjän opiskelija-asuntolatoimintaan vaikuttaa ja toiminnassa sovelletaan useita eri lakeja.

Alla olevaan taulukkoon on koottu keskeisimmät lait, jotka tulee ottaa huomioon kehitettäessä asuntolatoimintaa terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykyä edistävänä koulutuksen järjestäjän oppimisympäristönä.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017, voimaan 1.1.2018

- 2 § Ammatillisten tutkintojen ja ammatillisen koulutuksen tarkoitus
- 86 § Kurinpito asuntolassa
- 93 § Menettely opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamista koskevassa asiassa ja kurinpi-toasiassa
- 103 § Asuntolatoiminnan järjestäminen
- 104 § Asuntolapaikan myöntäminen ja oikeus asuntolapaikkaan

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013

Huom! muutos HE 116/2017+EV 141/2017 voimaan 1.1.2018

- Opiskeluhuollon palvelut kuuluvat kaikille perustutkintoa, sen tutkinnonosaa tai valmentavaa kou-lutusta suorittaville opiskelijoille. Asuntolatoiminta tulee huomioida opiskeluhuollon suunnitel-missa.

OPH:n määräys 285-2018

- Opiskeluhuollon keskeiset periaatteet ja tavoitteet sekä opiskeluhoitosuunnitelman laatiminen ammatillisessa koulutuksessa.
- • Voimaan 15.3. 2018

Lastensuojelulaki 417/2007

- 1. luku: Yleiset säännökset
- 2. luku: Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen
- 25 § Ilmoitusvelvollisuus

Nuorisolaki 1285/2016

- 3. luku: Kuntien nuorisotyö ja -politiikka sekä monialaoinen yhtiötyö sisältää monialaisen yhteistyön, yhteistyön etsivän nuorisotyön kanssa ja nuorten kuulemisen

Pelastuslaki 379/2011

- erityisesti luvut 1-3: Yleiset säädökset, yleiset velvollisuudet ja toiminnan harjoittajan sekä raken-nuksen omistajan ja haltijan velvollisuudet

Vahingonkorvauslaki (412/1974)

- 2. luku: Vahingon aiheuttajan korvausvastuu
- 4. luku: Työntekijän ja virkamiehen korvausvastuu

Eri ammattiryhmien toimintaa, viranomaisten välistä tiedonkulkua sekä ylläpidettäviä opiskelija- ja asiakasrekisterejä säätelevät lait

- Hallintolaki (434/2003)
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)
- Henkilötietolaki (523/1999)
- Tietoyhteiskuntakaari (917/2004)

5. Opiskelija-asuntola osana opiskelijahuoltoa

Asuntola-asuminen on opiskelijalle opintososiaalinen etu. Asuntolatoiminnan tarkoitus on tukea opiskelijaa opintoihin kiinnittymisessä ja niiden etenemisessä. Edelleen asuntolatoiminnan keskeinen tavoite on ohjata opiskelijaa arjen taitojen oppimisessa ja niiden hallinnassa.

Asuntolatoiminta tulee nähdä koulutuksen järjestäjän oppimisympäristönä ja opiskelijalle välietapina itsenäiseen asumiseen ammattitaitoisessa ohjauksessa. Opiskelija-asuntolat ovat siten koulutuksen järjestäjän näkökulmasta tärkeä osa opiskeluhuoltoa ja toiminnan tuleekin sisältyä koulutuksen järjestäjän opiskeluhuollon suunnitelmiin kaikilla tasoilla.

- Kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa
 - asuntolatoiminta osana koulutuksen järjestäjän opiskelijapalveluja ja yhteisöllistä opiskeluhuoltoa
 - asuntolassa asuvien nuorten huomioiminen kunnan palvelujen käyttäjinä
- Oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma
 - Asuntolatoiminnan rooli osana yhteisöllistä opiskeluhuoltoa
 - Asuntolatoiminta yksilökohtaisen opiskeluhuollon resurssina
 - Asuntolahenkilöstön rooli opiskeluhuollossa
- Asuntolatoiminnan arviointi osana opiskeluhuollon omavalvontaa

Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa, että sen kaikilla opiskeluhuollon ryhmissä olevilla edustajilla on riittävä asuntolatoiminnan tuntemus, jotta asuntolatoiminnan tarpeet huomioidaan kuntatason suunnitelmissa ja sopimuksissa.

Oppilaitoskohtaisissa opiskeluhuoltoryhmissä tulee olla asuntolahenkilöstön edustus ja opiskeluhuollon henkilöstö on tärkeä perehdyttää asuntolatoimintaan.

Asuntolaohjaajien on tärkeä tuntea myös yksilöllisen opiskeluhuollon toimintaperiaatteet. Asuntolassa asuvan opiskelijan asiaa käsittelevää asiantuntijaryhmää koottaessa on todennäköistä, että asuntolaohjaajan toivotaan osallistuvan ryhmään, jos ongelmat liittyvät arjen taitoihin tai opiskelijan vapaa-aikaan. Usein opiskelijoiden ja asuntolaohjaajien välille syntyy luottamuksellinen suhde, jonka johdosta opiskelija pyytää asuntolaohjaajan omaksi tukihenkilökseen.

6. Opiskelija-asuntolan suunnitelmat ja asiakirjat

Opiskeluhuollon suunnitelmiin sisältyvät turvallisuuteen liittyvät toimintaohjeet, asuntolatoiminta-suunnitelma ja asuntolan käytännön toimintaohjeet on hyvä koota erikseen asuntolahenkilöstön ja asuntolassa asuvien opiskelijoiden asukas- ja ohjaajakansioiksi.

Kansioiden valmistelusta vastaa asuntolahenkilöstö yhdessä opiskeluhoitoryhmän ja tarvittavien kiinteistö-, turvallisuus- ja pelastusalan asiantuntijoiden kanssa.

Turvallisuuteen ja viihtyvyyteen liittyvät ohjeistukset

Pelastussuunnitelma

- vaarojen ja riskien tunnistaminen ja ehkäiseminen
- rakennuksen ja toiminnassa käytettävien tilojen turvallisuusjärjestelyt
- käyttäjille annettavat ohjeet onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseksi
- mahdolliset muut omatoimiseen varautumiseen liittyvät toimenpiteet.

Suunnitelmassa pitää olla selkeät asuntolakohtaiset toimintaohjeet, joiden tulee olla saatavissa ja otettavissa nopeasti käyttöön.

Kriisisuunnitelma

- kriisitilanteiden ehkäisy ja niihin varautuminen
- toimenkuviin kuuluvat vastuut ja toimintaohjeet sekä yhteistyö viranomaisten kanssa valmistauduttaessa kriisitilanteisiin
- toimintaohjeet äkillisissä kriisitilanteissa
- tiedottamisen ja viestinnän periaatteen kriisitilanteissa
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- kriisisuunnitelmasta tiedottaminen, perehdytys ja toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman seuranta, arviointi ja päivitys

Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

- ehkäiseminen ja tilanteisiin puuttuminen
- asioiden kirjaaminen ja käsittely yksilö- ja yhteisötasolla
- yhteydenottotavat kotiin ja opiskeluhoitoryhmään
- yhteistyö viranomaisten kanssa
- ohjeiden tiedotus ja perehdytys
- suunnitelman seuranta, arviointi ja päivitys

Järjestyssäännöt ja asuntolasopimus

- kirjallisten järjestyssääntöjen tehtävä on edistää asuntolatoiminnan turvallisuutta ja viihtyisyyttä.
- Järjestyssäännöt tulee laatia asuntolahenkilöstön, opiskelijoiden ja opiskelijoiden huoltajien tai lähipiirin yhteistyönä
- Järjestyssäännöt tulee muotoilla kieltojen sijaan käyttäytymistä ohjaavaan muotoon.
- asuntolasopimuksella opiskelija ottaa vastaan asuntolapaikan ja vahvistaa saaneensa tietoonsa opiskelija-asuntolan asumisen toimintaperiaatteet ja järjestyssäännöt
- asuntolasopimukset tulee säilyttää ja hävittää koulutuksen järjestäjän arkistointisuunnitelman mukaisesti

Asuntolan toiminta- ja taloussuunnitelma

Asuntolasuunnitelman laatiminen tukee hyvinvoinnin edistämistä ja sen kautta opintojen läpäisyä, kun se laaditaan yhdenvertaisuutta, yksilöllisyyttä, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta korostavaksi kokonaisuudeksi. Asuntolatoimintasuunnitelmaan määritellään ohjauksen ja muun asuntolassa järjestettävän toiminnan sisältö ja laajuus niin, että määritelmästä on helppo omaksua asuntolaohjaajien ja asuntolatoiminnasta vastaavan henkilön vastuut ja velvoitteet sekä saatavuus ja läsnäolo. Asuntolasuunnitelman osana laaditaan myös asuntolatoiminnan talousarvio.

Asukkaan asumisoikeus perustuu HOKSin mukaiseen sujuvaan opiskeluun, joten asuntolatoiminnan suhde opetukseen tulisi kuvailla niin, että siitä käy ilmi, miten opintojen etenemistä seurataan yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa.

Asuntolatoimintasuunnitelmassa on hyvä näkyä asuntolaohjaajien työnkuva palvelukuvauksen muodossa. Asuntolassa saatava kasvatuksellinen ohjaus voidaan jaotella yhteisöllisyyteen, yksilöllisyyteen ja osallisuuteen liittyvillä toiminnoilla. Asuntolatoiminnan vuosikello antaa suunnitelmallisen näkymän asuntolassa tapahtuvasta kasvatuksellisesta ohjauksesta.

<p>Asuntolatoimintasuunnitelma</p> <ul style="list-style-type: none">• asuntolatoiminnan tarkoitus• millä tavalla opiskelija-asuntola on osa opiskeluhuoltoa• opetuksen ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö• asuntolan hakuprosessi ja asumisoikeuden saamisen kriteerit• kuvaus asuntolan vapaa-ajantoiminnasta ja ohjauksesta jaoteltuna yhteisöllisyys, yksilöllisyys ja osallisuus näkökulmiin sekä toiminnan kustannusarvio• paikkakunnan vapaa-ajantoiminnan mahdollisuuksien kuvaus
<p>Käytännön toimintaohjeita</p> <ul style="list-style-type: none">• asuntolaan muuttamisen ohjeistus• yhteisten tilojen ja huoneiden kalustoluettelo• yleinen siisteys ja järjestys• siivousohjeet• asuntolasta poismuuttamisen ohjeistus
<p>Yhteystiedot</p> <ul style="list-style-type: none">• asuntolan osoite ja asuntolahenkilöstön yhteystiedot• koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen keskeiset toimenkuvat ja tehtäviä hoitavien henkilöiden yhteystiedot• keskeisten viranomaisten roolit, ohjeet yhteydenottamisesta ja yhteystiedot

Turvallisuus- ja infokansio opiskelijoille on hyvä koota tiiviiksi, visuaalisia ja selkeitä ohjetauluja asuntolassa toimimisesta sisältävään muotoon. Yhteisiä sääntöjä ja toimintaperiaatteita laadittaessa opiskelijoita on kuultava ja opiskelijoille tarkoitetut ohjeet ym. julkaisut kannattaa toteuttaa osana asuntolassa asuvien opiskelijoiden opintoja.

7. Asuntolatoiminnan käytäntöjä ja tukimateriaalia toiminnan järjestämiseen

Asuntolatoiminnan vuosikello

Asuntolatoiminnan lukuvuosi on hyvä jakaa kuukausittain tai opiskelujaksoittain vaihtuviin teemoihin. Lisäksi asuntolatoiminnan suunnittelussa tulee toimintaa tarjota asuntolatoiminnan kolmella toimintalinjalla; asuminen, opiskelu ja vapaa-aika.

Yksi toimintamalli asuntolatoiminnan vuosikellosta on kehitetty Etelä-Pohjanmaan opiston Yhdessä oppien ja asuen hankkeessa. Malli ja hankkeessa kehitetyt hyvät käytännöt löytyvät opiston projektit ja hankkeet -verkkosivuilta.

http://www.epopisto.fi/projektit_ja_hankkeet/yhdessa_oppien_ja_asuen.php

Opiskelukyvyn edistäminen ja opintojen suorittaminen asuntolatoiminnassa

Opiskelija-asuntolat on tarkoitettu ensisijaisesti asumiseen, mutta niissä asuvien opiskelijoiden opiskelua voidaan tukea monella tavalla.

- Opiskelua tukevat tilaratkaisut
- Itsenäisten tehtävien pajat tai niiden tekemiseen sovitut kokoontumis- ja työskentelyajat
- Asuntolan tilojen kunnossapitoon ja kehittämiseen liittyvää suunnittelua ja työtä osana opintoja
- Fiilistä asumiseen -arjen taitojen kurssi, asuntolaneuvosto- tai harrastetutor-toiminta
- Työkykypassin osia voidaan suorittaa asuntolassa ja passiin liittyvien itsenäisesti suoritettavien osuuksien ohjaushenkilönä ja yhtenä osaamisen tunnistajana voi toimia asuntolaohjaaja

Malleja arjen taitojen kurssien sisällöistä löytyy Arjen arkki –menetelmäpankista hakusanalla Fiilistä asumiseen.

- <http://arjenarkki.fi/menetelmapankki>

Asuntolan vapaa-aikatoiminta ja harrastusten tukeminen

Aktiivinen harrastustoiminta ja mielekkäät vapaa-ajanviettomahdollisuudet ovat oleellinen osa hyvinvointia ja viihtyvyyttä. Harrastustoiminnassa kehittyvät ja vahvistuvat myös monet työelämätaidot.

SAKU ry:n yhdessä usean ammattiopiston kanssa kehittämästä Aktiivisesti ammattiin – mallista löytyy vinkkejä ja virikkeitä vapaa-ajan toiminnan järjestämiseen. Malli perustuu henkilöstön edustajan toimintaan koordinaattorina ja opiskelijoiden aktiivisuuteen toiminnan käytännön järjestäjinä.

Malliin liittyvät ja mallin mukaista toimintaa tukevat julkaisut.

- Aktiivisesti ammattiin –koordinaattorin toimintakansio (SAKU ry)
- Aktiivisesti ammattiin –tutorin toimintakansio (SAKU ry)
- TAITO – opas tutortoimintaan (SAKU ry:n julkaisu 2014)
- Nuori tekee ohjaaja tukee - asuntolaohjaajan opas (Nuorten Akatemia)
- Tuunaa tapahtuma –opas tapahtuman järjestämiseen (EHYT ry)

Koulutuksen järjestäjän ei ole välttämätöntä järjestää kaikkea vapaa-aikatoimintaa itse, vaan on suositeltavaa järjestää toimintaa yhteistyössä paikallisten kansalaisjärjestöjen kanssa. Hyvänä käytäntönä on havaittu yhteistyö, jossa järjestö saa käyttöönsä tiloja ja sitoutuu toteuttamaan toimintaa oppilaitoksen opiskelijoille.

Asuntolaohjaajan käsikirjan verkkoversiossa on erillinen linkkilista sähköisiin materiaaleihin:

- www.arjenarkki.fi/hyvinvointia/asuntolatoiminnankasikirja.

8. Opiskelijoiden osallisuus asuntolatoiminnassa

Opiskelijoiden osallisuutta edistetään luomalla edellytykset opiskelijoiden keskinäiselle vuorovai-
kutukselle ja osallisuudelle asuntolayhteisöä koskevissa asioissa. Opiskelijoiden osallisuus toteutuu

- ohjatulla asuntolatoimikunta- ja tutor-toiminnalla
- ryhmäytymistä edistävillä kampanjoilla ja teemapäivillä
- vertaissovittelulla
- harrastus- ja kilpailutoiminnalla

Opiskelijoita tulee kuulla järjestyssääntöjä laadittaessa ja heidät on hyvä ottaa mukaan kaikessa
asuntolatoiminnan käytäntöjä suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Ryhmäytymistä tulee tukea asuntolatoiminnassa koko lukuvuoden ajan. Asuntolatoimikunnassa
voidaan käsitellä yhdessä opiskelijoiden ja henkilöstön kanssa kaikkia koskettavia asioita. Asumi-
sen arkeen kuuluvien konfliktien ja ristiriitojen käsittelyyn ja sopimiseen soveltuu Verso vertais-
sovittelun menetelmä.

Harrastetutorina toimiminen sopii kaikille aktiivisille opiskelijoille, jotka haluavat saada oppilaitok-
seen lisää toimintaa, tapahtumia ja mukavaa yhteistä menoa. SAKU ry:n harrastetutorkoulutus antaa
valmiuksia järjestää erilaisia tapahtumia ja olla mukana oppilaitoksen harrastustoiminnan kehittämi-
sessä. Tutorit ovat yhteisöllisyyden rakentajia ja asuntolaohjaajien apuohjaajia.

Osallisuuden tasot

Opiskelijat päättävät ja toimivat itsenäisesti

- henkilöstö osallistuu antamalla ohjaavaa palautetta sekä antamalla tukea ja ohjausta tarvittaessa.

Opiskelijat tekevät päätöksiä ja suunnitelmia

- henkilöstö luo mahdollisuudet ja määrittää toiminnan raamit.
- henkilöstö toimii tukena ja edellyttää aktiivista raportointia.

Yhdessä päättäminen

- päätetään toteutettavasta toiminnasta yhdessä.
- henkilöstö osallistuu ohjaamalla aktiivisesti.

Opiskelijoiden valinnat

- opiskelijat valitsevat annetuista vaihtoehdoista.

Opiskelijoiden kuuleminen

- kyselyt opiskelijoille.
- tuloksista, päätöksistä ja jatkotoimista tiedottaminen.

9. Turvallisuuden varmistaminen

Asuntolan turvallisuus syntyy henkilöstön ja opiskelijoiden asenteesta ja toiminnasta. Turvallisuuden kulmakiviä ovat yhteisesti sovitut pelisäännöt, joiden toteutumista valvotaan. Pelisääntöjen noudattamisella ja noudattamatta jättämisellä on seurauksia, joiden tulee olla avoimesti kaikkien tiedossa.

Turvallisuutta luodaan parhaiten panostamalla tämän käsikirjan aikaisemmissa luvuissa esiteltyihin suunnitelmiin ja toimintamalleihin. Yhtenä oleellisimmista turvallisuustekijöistä on ryhmäytymisen tukeminen. Ryhmäytyminen lisää niin opiskelijoiden keskinäistä kuin henkilöstön ja opiskelijoiden välistä luottamusta. Luottamus on turvallisuuden keskeisin elementti.

Asuntolayhteisön turvallisuuteen liittyvistä valvontavälineistä tulee tiedottaa järjestyssäännöissä, asuntolasopimuksessa ja käytännön toimintaohjeissa.

Turvallisuusohjeet

Turvallisuussuunnitelman osana laaditaan ohjeet niin henkilöstölle kuin opiskelijoille. Tärkeimpiä ohjeita ovat onnettomuuksia ennaltaehkäisevät käyttäytymisohjeet ja erilaisista vaaratekijöistä ja ulkopuolisista henkilöistä ilmoittaminen.

Kulunvalvonta

Asuntoloihin suositellaan sähköisiä lukkoja, jolloin avainten häviämisestä ei synny mittavia turvariskejä eikä suuria lukkojen uusinta-/sarjoituskuluja. Lisäksi järjestelmä tallentaa avainten käytön porraskäytäviin ja kaikille yhteisiin tiloihin.

Valvontakamerat

Valvontakameroita suositellaan asuntolan piha-alueiden ja asukkaille yhteisten sisäänkäyntien valvontaan, jotta voidaan valvoa erityisesti ulkopuolisten liikkumista alueella ja valvoa asuntolaan saapuvia poistuvia vieraita. Tiloista, joissa on valvontakamerat on tiedotettava asuntolan asukkaille. Tiedottamisen yhteydessä kameroiden käyttö on perusteltava ja tiedotettava kenellä on oikeus seurata valvontakameroita ja saada nauhoitukset käyttöönsä.

Yövalvonta ja vartiointi

Asuntoloissa tulisi olla valvonta järjestyssäännöissä määritellyn hiljaisuuden aikana. Tällä varmistetaan asuntolassa asuvien turvallisuus ja viihtyvyys ja tuetaan opiskelijoiden arjen taitoihin liittyvää opiskelukykyä edistävän vuorokausirytmien ylläpitoa.

Yövalvonnan toteuttamisessa vartiointipalvelut ovat yksi vaihtoehto, mutta kannattaa tarkkaan tutkia myös erilaiset osa-aikaisen työllistämisen ja vapaaehtoistoiminnan mahdollisuudet.

10. Menettely sääntöjen rikkomiseen ja asumisoikeuteen puuttumisessa

Oppilaitoksen ja asuntolan järjestyssääntöjen sekä asuntolasopimusten tarkoituksena on varmistaa asuntolassa asuvien turvallisuus ja viihtyisyys. Sääntöjen ja sopimusten noudattamatta jättäminen on ensisijaisesti välinpitämättömyyttä muita asukkaita kohtaan ja siksi on tärkeää, että niiden rikkomisella on seuraukset. Rikkomusten seuraukset ja menettely rikkomustapauksissa on oltava ennakkoon tiedossa ja kohtelun on oltava kaikille osapuolille tasa-arvoista.

Järjestyssäännöistä syntyvien erimielisyyksien, opiskelijoiden välisten tai opiskelijoiden ja asuntolahenkilöstön välisten erimielisyyksien ja riitatilanteiden ensisijaisia ratkaisukeinoja ovat

Sovittelu

Lähtökohtaisesti niin opiskelijoiden keskinäiset kuin opiskelijoiden ja henkilöstön väliset konfliktit tulisi sovittaa heti niiden ilmetessä esimerkiksi vertaissovittelu-mallin mukaisesti tai mahdollisessa asuntolatoimikunnassa. Sovittelussa on lähtökohtana opiskelijoiden osallisuuden korostaminen oman yhteisön viihtyvyyden ja turvallisuuden edistämiseksi. Opiskelijoiden välisessä sovittelussa henkilöstö toimii sovittelijoiden tukihenkilöinä.

Puhuttelu/ huolenpitokeskustelu

Toistuvasta tai vakavasta toimintaperiaatteiden noudattamatta jättämisestä voidaan järjestää asuntolaohjaajan puhuttelu. Puhuttelusta laaditaan muistio, jonka allekirjoittavat puhuttelun pitänyt henkilöstön edustaja ja opiskelija.

Sovittelu, puhuttelu ja huolenpitokeskustelu ovat ohjaustoimenpiteitä. Niillä ei saa olla vaikutusta kurinpitotoimiin tai sääntöjen rikkomisesta seuraaviin rangaistuksiin.

Nuorten parissa työskentelevät ovat lisäksi velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen lain velvoittamissa tapauksissa. Sen lisäksi heidän täytyy tehdä myös rikosilmoitus, jos he epäilevät alakäiseen kohdistunutta seksuaalirikosta tai pahoinpitelyä.

Kurinpitotoimet

Kurinpitotoimien tavoitteena on varmistaa opiskelijalle turvallinen ja terveellinen opiskelu- ja asumisympäristö sekä turvata opiskeluyhteisön hyvinvointi ja viihtyisyys. Lisäksi tavoitteena on tukea opiskelijan fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta ja säilyttää opiskeluyhteisön toimintakyky hyvinvointia uhkaavissa tilanteissa.

Kurinpitotoimista oppilaitoksessa ja asuntolassa on säädetty ammatillisen koulutuksen lain (L531/2017) yhdeksännessä luvussa. Asuntolaa koskevat erityisesti pykälät 86, 88, ja 93.

Kurinpitotoimia tärkeämpää on tarjota opiskelijalle yksilöllisesti opiskeluhuollon asiantuntijoiden tarjoamia palveluja edistämään opintoja ja itsenäistymistä. Tavoitteena on löytää ratkaisu opintojen jatkumiseen tarvittavien tukitoimenpiteiden avulla.

Vahinkojen korvaus

Opiskelijan aiheuttaessa vahinkoa asuntolan kiinteistölle tai siihen kuuluvalla kalustolle, hän on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahinko vahingonkorvauslain mukaisesti.

11. Asuntolaohjauksen työhyvinvointi

Työn haasteet

SAKU ry:n ja First Beat Oy:n toukokuussa 2018 toteuttaman asuntolaohjaajien hyvinvointianalyysin perusteella asuntolaohjaajien työhyvinvoinnin haasteiksi nousivat iltaan ja yöhön painottuva työaika, pääsääntöisesti yksin tehtävä ja opiskelijoiden erilaisten elämäntilanteiden jakamista ja käsitteilyä sisältävä tunnettyö.⁽¹⁾

Yöhön asti kestävä työaika asettaa haasteita erityisesti uni- ja ruokailurytmille. Hyvinvointi analyysiin osallistuneista ohjaajista 44% asettikin itselleen tavoitteita ravitsemukseen liittyen.

Unen määrä ei kartoitukseen liittyvissä mittauksissa näyttäytynyt suurena ongelmana, mutta unen huonosta laadusta johtuvat palautumisen ongelmat olivat yleisiä. Kolmen vuorokauden mittausjaksoilla palautumisen määrä unijaksojen aikana oli heikkoa 48% ohjaajista. Unen huonoon laatuun vaikutti kaksi merkittävää asiaa joko yhdessä tai erikseen:

- 1) Työvuoron aikana tunteisiin vaikuttaneet ja huolta herättäneet tilanteet opiskelijoiden kanssa, joita ei ollut mahdollista käsitellä työaikana omaan työyhteisöön kuuluvan aikuisen kanssa.
- 2) Opiskelijoiden impulsiivinen toiminta, joka vaati toiminnallista reagoimista koko työvuoron ajan. Työn tauottaminen kärsii ja työaikana ei tapahdu tarvittavaa palautumista. Kierrokset käyvät korkealla pitkään työvuoron päättymisen jälkeen.

Esimiestyö

Asuntolaohjauksen esimiestyössä on oleellista tunnistaa työn haasteet ja kiinnittää huomiota työssä jaksamiseen ja työturvallisuuteen:

- Esimiehen ja asuntolaohjaajan säännöllinen vuorovaikutus ja hyvä yhteistyö on työhyvinvoinnin tärkein edellytys.
- Asuntolaohjaajalla on työssään oltava esimiehen antamat selkeät toimintaohjeet, miten toimia uhka-, vaara- ja kriisitilanteissa.
- Opetus- ja opiskeluhoitojen henkilöstön kanssa tehtävään yhteistyöhön varataan yhteistä työaika.
- Asuntolaohjaajien sähköisten rekistereiden ja tiedonsiirtovälineiden käyttöoikeudet asuntopaikoissa asuvien opiskelijoiden osalta on oltava riittävät hyvän ohjauksen toteuttamiseen.
- Työohjauksen ja täydennyskoulutuksen saatavuus on varmistettu

Verkostoista voimavaroja työhön

Asuntolaohjaajan lähiverkoston muodostavat lähiesimies, opettajat ja oppilaitoksen opiskeluhoito-ryhmä, joiden kanssa aktiivinen vuorovaikutus on tärkeää niin opiskelijoiden kuin oman työhyvinvoinnin näkökulmasta. Iltaan painottuva työaika ja opiskelijoille järjestettävä toiminta mahdollistaa paikkakunnan vapaaehtoistoimijat osaksi verkostoa.

Asuntolaohjaajien vertaisverkostoina toimivat myös SAKU ry:n koordinoimat ammatillisen koulutuksen hyvinvointiverkosto ja asuntolaohjaajien verkosto. Verkostoilla on sekä sähköiset viestinnän välineet että konkreettista toimintaa alueellisten ja valtakunnallisten asuntolaohjauksen päivien muodossa. Verkostoissa mukana olevat toimijat järjestävät myös täydennyskoulutusta.

Asuntolaohjaajien ja valtakunnallisten asuntolaohjauksen päivien sivut ovat osoitteessa:

www.asuntolaohjaajat.net.

1) Työkykartoitukseen osallistui 18 asuntolaohjaajaa, joka on noin 20% ammattikunnasta. Osallistujat olivat eri ikäisiä eri puolilta Suomea. Miehiä 1/3 ja naisia 2/3, joka vastaa valtakunnallista ohjaajatilannetta. Kartoituksessa mitattiin työn kuormitusta 3 vrk:n ajan. Kartoituksesta saa lisätietoja Ville Virtaselta (veeveevirtanen@gmail.com).

12. Asuntolatoiminnan arviointi

Asuntolatoiminnan tarkistuslistan avulla voidaan arvioida asuntolatoiminnan laatua. Tarkistuslista on laadittu opiskeluhuvinvoimin näkökulmasta ja hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteitä korostaen.

Tarkistuslistan avulla voidaan laatia asuntolatoimintaa koskevia kehittämissuunnitelmia järjestämällä 0 ja 1 arvon saaneet asiat kehittämisen näkökulmasta tärkeysjärjestykseen. Arvioinnin voi toteuttaa myös neliportaisena, jolloin ei ole keskivertolukua. 0 ja 1 tarkoittavat kehittämistarvetta, 2 tarkoittaa asian olevan hyvin, mutta parantamisen varaa on ja 3 tarkoittaa asioiden olevan kiitettävällä tasolla.

Asuntolatoiminnan tarkistuslista 0 =ei toteudu, 1 =toteutuu, mutta selkeä kehittämistarve, 2 =toteutuu riittävän hyvin	Arviointi 0-1-2
<ul style="list-style-type: none"> • Asuntolan toiminta- ja taloussuunnitelma on laadittu ja suunnitelma tukee kehittämistä • Koulutuksen järjestäjällä on asuntolan järjestyssäännöt, turvallisuusohjeet ja asuntolasepimukset • Asuntolan järjestyssäännöistä, ohjeista ja toimintaperiaatteista on tiedotettu alaikäisten opiskelijoiden huoltajille • Turvallisuuteen liittyvät toimintaohjeet ovat helposti asuntolaohjaajien ja asukkaiden saatavilla • Asuntolatoiminta ja ohjeita opiskelijan asuntolassa asumisesta on kirjattu opiskeluhuoltosuunnitelmaan • Koulutuksen järjestäjän asuntoloissa on asuntolaohjaaja, joka kuuluu oppilaitoksen opiskeluhuoltoryhmään. • Asuntolaohjaajalla on mahdollisuus työaikanaan saada yhteys lähiesimieheen tai sovituihin asiantuntijoihin huolta aiheuttavissa tilanteissa oman päätöksen teon tueksi ja oman oikeusturvan varmistamiseksi. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Asuntolan kunto on hyvä. • Tiloissa ja alueella on huomioitu terveyden edistäminen ja viihtyvyys • Asuntolassa on opiskelijoiden käytössä oleva internet-yhteys • Asuntolassa on yhteisöllisyyttä tukevat ja edistävät opiskelu- ja vapaa-ajantilat • Koulun tai kunnan vapaa-ajantoimintaan soveltuvat tilat ovat asuntolassa asuvien opiskelijoiden käytössä ilta-aikaan. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Asuntolatoimintaa edistää koulutuksen läpäisyä esimerkiksi vapaavalintaisten opintojen tai työssäoppimisen ympäristönä sekä osaamisen tunnustamisen tai näyttöjen antamisen ympäristönä. • Vapaa-ajantoiminta on organisoitua ja ohjattua ja toiminta on huomioitu mahdollisuutena opintoihin liittyvän osaamisen kehittämiseen ja näyttämiseen. • Opiskelijoiden osallisuutta ja vertaistoimintaa edistetään tutor-toiminnalla tai asuntolatoimikunnalla. • Asuntolatoiminnassa tehdään yhteistyötä kunnan nuoriso- ja liikuntatoimen, seurakunnan ja alueen kansalaisjärjestöjen kanssa. • Vapaa-ajan harrastukset Toimintaan osallistumiseen kannustetaan ja tuetaan kaikkia nuoria. 	